סלע
ת.ד. 724 ירושלים, ת.ד. 30215, תל־אביב, טל: 03-614050
קטעי עתונות
8 - מאי 1988
דבר

נושאים חשובים שלא זכו לכותרות

מאת ניל אילן

דן בן אמוץ

בחפירות הלשון

מִירָמִיים

לוי אשכול: תמסור לרמטכ"ל ברכת מברוק. (1968. מצוטט ע"י ישראל ליאור)

עזר ויצמן: היום שרון עומד בשוזה של מרחם. (ידיעות", 2.10.87)

איצ'ה ממבוש: הזיקנה היא מכה מתחת לחגורה. („לקט דברי חכמים")

פרופ' אדיר כהן: מערכת החינוך דואגת להחזיק את המורים קצר... המורים מתיישרים לפי הקו. („הארץ", 2.3.83)

נתן זך: לבוא חשבון עם כולם. עם הטרמפיסטים והחאמרים והמאבעיים. („העולם הזה", 2.3.88)

עמוס קינן: יושבים ברברנים ומדברים על להביא רגיעה לשטחים. („ידיעות", 26.2.88)

יומי שריד: פרס לא חי בשנה הראשונה מחיד אל השה. („הארץ", 27.2.86)

שולמית הר־אבן: משנה לשנה נראית ישראל כחלטורה. („ידיעות", 26.2.88)

פרופ' רות גביזון: גבר צריך לדעת שהוא אחראי. אין חובבות. („העיר", 2.10.87)

חיים באר: סיפור מהתחת ציקצקו המילואימניקים בשפתיהם. („דבר השבוע", 19.2.88)

גדעון אפרת: דַחִילָק מיכל, הרי אנחנו משחקים בלהעניק אשראי זה לזה. („דבר השבוע", 7.4.88)

יומי גינוסר: לא סיברקתי שום עד. („ידיעות", 8.1.88)

משה ורבין: להיות שר זה חנטריש. („העולם הזה", מס. 2637)

פרופ' אריה זקס: הכל על החיים ועל המוות, כפי שהיינו אומרים בילדותנו. („הארץ", 8.1.88)

סמי מיכאל: בום אֶמֶק! נשא את קולו. („ידיעות", 1.4.88)

דוד לוי: על הביטוי צ'חצ'חים שילם המערך באובדן השלטון.

מספיק עם הפוילה־שטיק!

חיים גורי: הטפת מוסר בבאחית מצד צריקי הדור. („דבר", 24.3.88)

עו"ד משה מרוז: הלואי עלי בכל תיק שכר טרחה כזה. („העיר", 6.11.87)

רפי שאולי: מנדי היא אשה מהסרטים. („העיר", 1.4.88)

אברהם שפירא: יחודיים שמחודיים. אני מוכן להפסיד הכל. („הארץ", 13.12.85)

טדי קולק: מה שהיה במזרח ירושלים היה משחק ילדים. לא היו הרוגים ולא פצועים. („הארץ", 28.12.87)

מיכל זמורה: היכולת נטו של יאשה חפץ היתה גדולה. („הארץ", 13.12.87)

עו"ד אביגדור פלדמן: ערבוב ממסטל של חלל פנימי בחיצוני. („חדשות", 18.12.87)

דודו טופז: אשה צריכה שיהיה לה תחת. אם אין לה תחת, הכל שווה לתחת. (בסרט „ת"א לוס־אנג'לס")

יצחק שמיר: אינני בעד הקרמת הבחירות, אבל אם יהיה צורך ייעשה הדבר בלי תרגילים ובמועד מוסכם. („הארץ", 11.3.88)

ראה גם מילוני בן־יהודה & בן־אמוץ

העיוותים צומחים כעשבי פרא

הלצה שהילכה בתקופה שלוי אשכול המנוח כיהן כתפקיד שר האוצר מספרת, כי בפגישה עם עמיתו האמריקני שאל לוי אשכול מהו השכר הממוצע המקובל בארצות הברית. שר האוצר האמריקני השיב, כי השכר הממוצע הוא כ־20 אלף דולר בשנה, ומזה חוסך האמריקני הממוצע כמה אלפי דולר מדי שנה. כאשר הוסיף אשכול ושאל מה עושים האמריקנים עם יתרת הכסף השיב השר האמריקני שארצות הברית היא מדינה דמוקראטית, כך שאין היא מפשפשת בכגון אלה. לאחר מכן עברה סידרת השאלות לשר האוצר הישראלי. הוא נשאל מהו השכר הממוצע בישראל והשיב, כי אצלנו מחשבים זאת לפי שכר חודשי, הנע לערך סביבות 1,000 לירות וכמה מוציא הישראלי הממוצע למחייתו? נשאל אשכול, שהשיב מניה וביה בערך כ־1,200 לירות. האמריקני שנרהם מהתשובה מיהר לשאול מניין לוקח הישראלי הממוצע את ההפרש. לוי אשכול, שנחשב לחכם ובעל חוש הומור, השיב בכנות: "אנו אמנם מדינה צעירה, אך גם לנו מסורת דמוקראטית – אצלנו לא נוהגים לשאול שאלות מסוג זה...".

עשרות שנים עברו מאז "לא שאלו" בישראל שאלות מן הסוג הזה, אך העיוותים במערכת השכר לא זו בלבד שלא שורשו, אלא אף התעצמו והתרחבו, בדומה לעשבי פרא הפושטים בקרקעות פוריות.

לא מכבר משכה את תשומת ליבנו ידיעה, שפורסמה באמצעי התקשורת, לפיה מקבלי שכר הנע בסביבות 2,000־2,500 שקלים ברוטו בחודש, החלו לקבל השלמת הכנסה, עקב הפעלת חוק שכר המינימום, שנכנס לתוקף בראשית חודש אפריל 1988. את ההסבר לכך קיבלנו עוד קודם לכן מפי הממונה על השכר במשרד האוצר, מר יעקב דנון, שהבהיר לכתב עתון "הארץ" את המכניזם, המסביר את הפארדוכס לכאורה.

הממונה על השכר במשרד האוצר הבהיר, כי יישום חוק שכר המינימום הביא להגדלת מספר מקבלי השלמת הכנסה בשירות ציבורי באלפי עובדים וההוצאה מקופת המדינה עקב יישום החוק תסתכם בעשרות מיליוני שקלים בשנה. חשוב לדעת, כי שכר המינימום לחודש מארס 1988 הגיע לכדי 581 שקלים לחודש. אולם, על פי חוק שכר מינימום, שהתקבל כזכור בכנסת, עודכן שכר המינימום החל מחודש אפריל בשיעור של 22 אחוזים והגיע ל־706 שקלים.

פירוש הדבר, כי כל עובד, ששכרו הבסיסי, בלא כל תוספת, הוא קטן מ־706 שקלים, יזכה בהשלמת הכנסה, גם אם שכרו החודשי, כולל התוספות עולה על 706 שקלים. כתוצאה מכך עובדים עד דרגה י"ח (כולל) בשירות הציבורי מקבלים השלמת הכנסה, בעוד שקודם להפעלת החוק זכו להשבה זו עובדים עד דרגה ט"ז. סכנאים ומהנדסים, או אקדמאים במדעי החברה והרוח מקבלים על פי העדכון החדש, השלמת הכנסה עד דרגה 6 (כולל), לעומת עובדים עד דרגה 4 בדירוג זה, שקיבלו בעבר השלמת הכנסה.

לא מכבר אמר הכלכלן מהרוזארד, בעל השם העולמי, ג'ון קנת גולבריים, כי במערכות הבחירות כבר איננו שומעים על דעות, מדיניות, רעיונות, גישות ותפיסות. אנו כן שומעים ורואים מי מוביל ומי מפגר, מי זוכה ומי מפסיד, באיזו טאקטיקה משתמש מוסחה בחירות אחד ומה אומרים סוקרי דעת הקהל של מועמד אחר. הבחירות, אליבא דכלכלן המפורסם, עוברות תהליך של טריוויאליזציה.

למרבה הצער לא רק הבחירות ולא רק בארצות הברית, אנו עדים לתהליך מעין זה. הסיבה לכך פשוטה כמו גם מרגיזה למדי. כדי לכתוב על תכנים, על עמדות ועל מדיניות דרושה רמה מסויימת של ידע והבנה. הכתבים וגם העורכים אינם מבינים בדיוק באלו אמצעים אפשר להלחם נגד ירידת ערך הדולר ובאיזה מידה זקוקה ארצות הברית באמת לתכנית מלחמת הכוכבים. לכן, אין הם כותבים על מה שאין הם מבינים, התכנים, אלא על מה שיותר קל, על טקטיקה, או על הקאמפיין.

תהליך טריוויאלי דומה פקד גם את החברה הישראלית, כבר לפני הרבה שנים, כאשר נעשה נסיון לשנות את דימויו של משרד ממשלתי בעזרת השם, לא במובן הדתי של המושג, אלא על ידי הסבת שמו של משרד הדואר למשרד התקשורת, שם יומרני ויקרתי אליבא דכל הדעות, אך הוא צורם להחריד, אם לא ממלאים אותו תוכן של ממש.

לצורך עניינו נבהיר, כי השלמת הכנסה איננה אלא ביטוי מעודן כלשהו של המילה סעד, ורבבות אנשים בישראל, שקיבלו ועודם מקבלים השלמת הכנסה, היו מסרבים בכל תוקף לקבל סעד, כאשר לשם זה קונוטציות מביישות ואולי גם מבזות, במיוחד כאשר באדם עובד עסקינן. השלמת הכנסה זו כבר אופרה אחרת, ויש הגורסים כי זו עוד אחת הפיקציות, מני רבות, המעלות את השכר בעזרת השם, שם התוספת.

העדכון האחרון של שכר המינימום, ללא כל קשר לצורך האובייקטיבי או האלקטוראלי שבו, חשף פעם נוספת את מערכת השכר המעוותת, שיש אומרים, כי היא החסם לכל נסיון כן לייעל את המשק לחלוקה יותר רציונאלית של משאבי כוח האדם בו. שכן מרוב תוספות שכר, שנועדו "לשמור" על השכר הבסיסי מפני עינא בישא, תיתכן אפשרות שמי שמשתכר כאלפיים וחמש מאות שקלים ברוטו, יהיה זכאי לתוספת השלמת הכנסה, הואיל ושכרו הבסיסי נשאר בערכים "היסטוריים" והנו נמוך מגובה שכר המינימום, לאחר העדכון בשיעור של 22 אחוזים.

יתר על כן, הואיל ומדובר בהרבה תוספות, שמקבלן שכח כבר על מה הן משולמות לו, או איזה מאבק הוא וחבריו ניהלו בעבור איזה תוספת, אם בכלל, ישימו לב ל"הופעתה" של עוד תוספת, המכונה השלמת הכנסה, או מכיסו של מי היא באה ומצטרפת לתלוש השכר. לכן, אפילו האסטיניסים שבין הזוכאים להשלמת הכנסה, לא ידחה בשאט נפש, כפי שהין עושים, למשל לוא נאמר להם בפשטות כי עקב שכרם הנמוך הם זכאים לתוספת סעד...

כאמור, לא רק בעלי השכר הנמוך יקבלו את השלמת ההכנסה, הואיל והיא נקבעת על פי שכרו הבסיסי של העובד, שאם יש קשר בינו לבן השכר הממשי המגיע לידיו, הרי שהוא מקרי בלבד. על כן, לא צריך להיות מופתע גדול בכלכלה או בסטטיסטיקה, כדי לקבוע, כי המדינה יכלה לחסוך הוצאה של עשרות מליוני שקלים אלמלי שיטת התוספות של השכר היסודי, תוספות שנועדו כביכול לא להגביה את השכר אך בכל זאת לרצות העובדים.

לכאורה, תסבוכת ללא מוצא. למעשה, אפשר לנקש את מירב העשבים השוטים, המאיימים על החלקה כולה, אם להוסיף ולהדרש לדימוי מעולם החקלאות, על ידי רפורמה בשכר, שתקבע שכר הוגן עבור עבודה לפי נורמות וקריטריונים המקובלים בעולם הרחב. בדרך זו אפשר לנתץ את צוואר הבקבוק, שבגינו ניצבת ישראל בתחתית הסולם מבין המדינות המפותחות, בכל האמור לתפוקה ופריון. רפורמה זו חיונית ממש כאוויר לנשימה, וראוי לישמה לאלתר, תוך עשיית שימוש נבון בהפלצת ועדת זוסמן, שישבה זמן רב על המדרכה ותקפה את הבעייה מכל היבטיה האפשריים.

קטעי עתונות
דבר השבוע
מוסף לדבר
3 מאי 1988

סלע
ת.ד. 724 ירושלים, ת.ד. 30215, תל־אביב, טל: 03-614050
קטעי עתונות
4 - מאי 1988
מעריב

ההחמצה של בור

נינה בור נשיאת "בני ברית" ישראל, מעודדת את חברות הלשכות השונות לאמץ את חיילי משמר הגבול, את האלמנות

ויתומי החייל, ובעידודה העניק "בני־ברית" השנה 57 מלגות לילדי משמר הגבול וילדי שוטרים.

ביום כיף שנערך לחיילות המשרתות בעזה (בלשכת בת־עמי של "בני ברית" רמת גן) הסגירה בור את סודה: "כשאני רואה חיילות, אני תמיד מרגישה בהחמצה הגדולה של חיי. בצעירותי עבדתי כמזכירתו של ראש הממשלה לוי אשכול. יום אחד הוא שאל אותי: מה את רוצה לעשות, להמשיך אצלי או להתגייס לצה"ל. עניתי לו: אשכול, ההחלטה ביחד. ואז הוא אמר: את יעולה עבורי, לכן תמשיכי לעבוד במשרד ואל תתגייסי לצבא. כך עשיתי וזו התוצאה..." ■

רימונה שיף